

Yayıncılığımızın gülen yüzü:

Çocuk ve gençlik kitapları

Bütüne baktığımızda gelişmeler umut verici belki ama, okurun cephesi ne yazık ki aynı pırıltıya sahip değil. Türk ve dünya edebiyatından çok sayıda nitelikli kitaba gereksinim duyan çocuk ve genç okur, çeşitli nedenlerle bu talebi ifade etmekten bile çok uzak

MİNE SOYSAL

Çocuk ve gençlik kitapları, son on yılda Türkiye'de yayıncılığın gülen yüzü, parlayan yıldızı oldu. Çocuk ve gençlik kitaplarının yayıncılığın çok önemli bir dalı olduğu ve bu özel alanın, geleceğin okurlarını yaratmak gibi ağır bir sorumluluk üstlendiği, artık ülkemizde de göz ardı edilemiyor. Editöryel seçimlerin, çağdaş standartlarda yerel ve evrensel ölçütleri belirlediği uzman yayıncılık faaliyeti, bağımsız yayınevleriyle ilk kez örneklendi. Artık, yayınevlerinin ölçütlerini ve yaklaşımlarını simgeleyen yazarları, kitapları ve uzman kadrolarıyla tanımlanmasında, salt ticari kaygıların çok dışında entelektüel etkenlerin de belirleyici olması gerektiği kabul ediliyor. Yayınevi sahipleri yerine yayın yönetmenlerinin, editörlerinin söz sahibi olduğu bir alana dönüşme yolunda önemli adımlar atıldı. Yayınevleri, alan yayıncılığında uzman kadrolar çalıştırmaları gerektiğini; yayıncılığın, telif haklarının temsilini gerektiren çok sorumlulukla profesyonel bir alan olduğunu öğrenmeye başladı. Yalnızca bu alanda özgün eserler veren değerli yazarlar, henüz çok az da olsa uzman editörler, çevirmenler ve grafik tasarımcılar var artık. Evrensel temaların geçmişe oranla daha çok işlenmesi de sevindirici bir başka gelişme. Elbette alana

emek veren yazarların, yayıncıların, 'çocuğa görelilik' olgusuna daha çağdaş yaklaşabilmeyi öğrenme çabası da yahaya atılmamalı.

Düşüncenin yaratıyla, edebiyatın grafik sanatlarla, uzmanlığın kaliteli üretimle işbirliği yaparak ulaşabildiği yüksek nitelikli kitap örneklerinin sayısı artıyor. Bir kitabın editörün yönetiminde yayına hazırlanma serüveninin, okurla en yüksek buluşmasını sağlayan biricik etken olduğu anlaşılmalı. Öte yandan çevirmenlerin yetkinliği ve çeviri editörlüğü bu alanda da giderek önem kazanıyor.

Farkındalık artıyor

Eğitim yayıncılığının didaktik işleviyle edebiyat yayıncılığının yaratıcı dil estetiğinin birbirinden çok farklı iki pota yarattığı ve bu iki ayrı yayıncılık alanı arasına kalın bir çizgi çekmek gerektiğinin (tam anlaşılmasa da) konuşulmaya başlanması bile çok sevindirici. 'Bilgi' ve 'eğitim' söz konusu olduğunda, edebiyat kitaplarının ancak çok dolaylı bir işlev üstlenebileceği, işlerinin kesinlikle bunlar olmadığı noktasındaki farkındalık artıyor.

Gençlik edebiyatıyla çocuk edebiyatı nihayet ayrışmaya başladı; gençlik edebiyatı, önemli kitaplarla kimlik kazanma yoluna girdi. İlköğretim birinci kademeye ikinci kademenin okuma gereksinimlerinin, birbirine yakın görünmekle birlikte, büyük oranda birbirinden çok ayrı olduğu-

RESİM: GÖZDE BİTİR SİNERGİ, SEVİM AKIN 'KÜÇÜK SIRLAR' ADLI KİTABINDAN

nun artık farkına varılıyor. Elbette 3-6, 6-8, 8-12 yaş okuma gereksinimleri de okurun ihtiyaçlarını gözeterек daha gerçekçi belirlenmeye başlandı.

İlköğretim ve lise eğitiminde çocuk ve gençlik edebiyatının yaratıcı kullanımını için az da olsa adımlar atılıyor. Edebiyat okumanın kişisel özgürlüklerle ilintisi nihayet konuşulur oldu. Öte yandan, 100 Temel Eser gibi büyük hasarlara neden olan eksik listelerden ve yanlış uygulamalardan hâlâ kurtulamadık. Ne 3-4 Aralık 2009'da gerçekleşen 5. Ulusal Yayın Kongresi'nin devrim niteliğindeki kararları ne de birçok sivil toplum kuruluşu, yayınevi ve akademik dünyanın desteklediği onlarca çalışma MEB'in çağdaş çözümlere ilgi duymasını sağlayabiliyor.

Çabalar henüz çok yetersiz

Çoğu iki dilli (eğitim amaçlı) olmakla birlikte çocuk kitaplarımız Almanya, Hollanda, İspanya ve Kore gibi ülkelerin dillerine çevrildi. Çocuk edebiyatımızın dışa açılması kadar, çağdaş dünya edebiyatının yeni evrensel temaları ve yenilikçi biçimleriyle tanışmak, yayıncılığımızda geliştirici bir etkiye neden oluyor. Ancak bu arada, rekabetin daha sert yaşandığı Batı pazarının ucuz pazarlama yöntemlerinin hiç irdelenmeden hatta farkına bile varılmadan yerli pazara uygulanmasının endişe verici sonuçlar doğurduğunu da unutmamalı. Örneğin, son yıllarda Batı'nın kitap raflarını kızlar

ve oğlanlar için büsbütün ayrılması, pazarlama adına yapılan çok tehlikeli bir cinsiyet ayrımcılığına işaret ediyor.

Gerek satış-dağıtım, gerekse pazarlama açısından ülkemiz yayıncılığının sorunlarından bu alan da payını alıyor. Büyük kentler dışında güncel ve nitelikli kitaba ulaşma, edinme olanakları çok kısıtlı. Son yıllarda halk ve okul kütüphanelerinin, çocuk kütüphanelerinin yeniden gündeme taşınması elbette çok olumlu; ancak çabalar henüz çok yetersiz. Yine de basında uzun yıllar pek ciddiye alınmayan çocuk ve gençlik kitapları için sayfa ayırabilen kitap eklerinin, hem okur açısından çok önemli bir gereksinimi karşılarken hem de geleceğin eleştirmenlerini yetistirme sorumluluğunu üstlenmesi sevindirici.

Bu sese kulak verin

Bütüne baktığımızda gelişmeler umut verici belki ama, okurun cephesi ne yazık ki aynı pırıltıya sahip değil. Türk ve dünya edebiyatından çok sayıda nitelikli kitaba gereksinim duyan çocuk ve genç okur, çeşitli sosyal, kültürel, siyasi nedenlerle bu talebi ifade etmekten bile çok uzak. Yetişkinliklerini, teknolojinin kurguladığı yeni dünya işleyişinde yaşayacak olan günümüzün çocukları ve ergenleri için, modası geçmiş kabulleri sürdürmek yerine onların sesine kulak vermek, çok sayıda nitelikli kitapla özgürce buluşmalarını sağlamak zorundayız.